

GUSÜL الغسل

Sözlükte “**yıkamak, temizlemek**” mânasında masdar ve “**yıkanma**” anlamında isim olan **gusül (gusl)** kelimesi terim olarak cünüplük, hayız ve nifas gibi hükmî kirlilikten temizlenme niyetiyle bütün vücudu su ile yıkamayı ifade eder. Türkçe’de “boy abdesti” ve bazı bölgelerde halk arasında “büyük abdest” olarak bilinir.

İslâm dininde, “**Eğer cünüpseniz iyice temizlenin**” (el-Mâide 5/6); “**Temizleninceye kadar onlara -hayızlı kadınlara- yaklaşmayın**” (el-Bakara 2/222) meâlindeki âyetlerin kısmen kapalı ifadesi Hz. Peygamber’in sözleri ve uygulamaları ile açıklığa kavuşturulmuş (ilgili bazı hadisler için bk. Buhârî, “Gusül”, 28; Müslim, “Hayız”, 87, 88; İbn Mâce, “Tahâret”, 111; Ebû Dâvûd, “Tahâret”, 84), cünüplük halinde veya hayız ve nifas sonrasında gusletme âkıl bâliğ olan her mükellefe farz kılınmıştır. Cünüplük, hayız ve nifas hali literatürde “**hükmî kirlilik**” veya “**büyük hades**” olarak adlandırılmış ve konuyla ilgili hadislerden de hareketle bu durumda olanların gusledip temizleninceye kadar namaz kılmaları, camiye girmeleri, Kur’an’a dokunmaları veya onu okumaları, Kâbe’yi tavaf etmeleri câiz görülmemiştir.

Gusülde bütün vücudun kuru bir yer kalmayacak şekilde tamamen yıkanması şarttır. Hanefî ve Hanbelîler’e göre ağız ve burnun içi bedenın (yüzün) dışından sayıldığı için gusülde ağza su almak (mazmaza) ve burna su çekmek (istinşak) suretiyle buraları yıkamak da farzdır. Bu sebeple guslün ağza su almak, burna su vermek ve bütün vücudu kuru yer kalmayacak şekilde yıkamak şeklinde üç farzının bulunduğu belirtilir. Mâlikî ve Şâfiîlere göre ise ağız ile burun içi bedenın dışından sayılmadığı için gusülde yıkanmaları farz değil, sünnettir. **Gusülde niyet Hanefîler’e göre sünnet, diğer mezheplere göre farzdır.** Vücudu ovalamak Mâlikîler’e ve Şâfiî fakihlerinden Müzenî’ye göre farzdır; ayrıca gusle besmele ile başlamak da Hanbelîler’e göre farzdır.

Gusül “mutlak su” denilen nehir, pınar, kuyu, deniz ve yağmur suları ile yapılır. Gusülde aslolan bütün vücudu yıkamak olduğuna göre saç, sakal, bıyık ve kaşların yıkanıp diplerinin ıslatılması, saçları örgülü olmayan kadınların hem saçlarını yıkamaları hem de diplerine suyu ulaştırmaları gerekir. Saçları örgülü olanların ise saçlarını çözmeden sadece diplerini ıslatmaları yeterli ise de Hanbelîler hayız ve nifas sebebiyle gusülde örgülü saçın çözülmesini gerekli görürler. Ayrıca küpe deliklerinin ovalanarak, dar yüzüğün oynatılarak suyun buralara ulaşması sağlanmalıdır.

Gusül ve Guslü Gerektiren Haller

Şehvetle yerinden ayrılan ve şehvetle dışarıya atılan bir meniden dolayı gusletmek gerekir. Şehvetle yerinden ayrılıp, şehvet kesildikten sonra dışarıya atılan meniden dolayı da İmamı Azam ile İmam Muhammed’e göre, gusletmek gerekir. Fakat İmam Ebu Yusuf’a göre gusül gerekmez.

Rüyada şehvetle ayrılan bir meninin, şehvet kesildikten sonra dışarıya akıtılmasını sağlamak için tenasül organını tutmak ve sonra dışarıya akıtmakta, misafir ve soğukta

bulunanlar için İmam Ebu Yusuf görüşünü seçmekte kolaylık vardır. Bu yönden bu görüşün tercih edilmesini uygun görenler vardır.

Bakmak ve dokunmak suretiyle şehvetle gelen meniden dolayı da gusletmek gerekir.

Cinsel ilişki halinde sünnet yerinin veya o kadar bir kısmın duhulü ile, bulug çağına ermiş erkek ve kadının gusletmeleri gerekir. Meninin gelip gelmemesine bakılmaz. Bunlardan yalnız biri bulug çağına ermiş ise sadece ona gusül gerekir, diğerine gerekmez. Ancak bulug çağına yaklaşmış bir devrede ise, yıkanmadan namaz kılmasına izin verilmez. Namaza devam için taharette tedbirli olmak lazımdır. Bu ve buna benzer hangi haller olursa olsun ihtiyat olan yol gusletmek suretiyle şüpheli hallerden sakınmaktır.

Uykudan uyanan kimse, yatağında, çamaşırında veya bedeninde bir yaşlık görünce bakılır: Eğer rüyada cinsel ilişkide bulunduğunu hatırlıyorsa, gusletmesi gerekir. Yaşlığın meni olup olmamasında şüpheye düşmesi bir önem taşımaz. Ancak ihtilam olduğunu hatırlamadığı takdirde, yaşlığın mahiyetinin ne olduğu üzerinde durulmaz ve gusül gerekmez. Çünkü akıntının şehvetle geldiği bilinmemektedir. Bu mesele İmam Ebû Yusuf'a göredir, İmamı Azam ile İmam Muhammed'e göre, gelen akıntının mezi olduğunu anlıyorsa, gusl etmesi gerekmez. Fakat meni olduğunu biliyor veya şübheye kapılıyorsa, gusletmesi gerekir. İhtiyata uygun olan da budur. Onun için fetva buna göredir.

Yatağından uyanıp kalkan kimse, ihtilam olduğunu hatırladığı halde, tenasül organında bir yaşlık görse gusletmesi gerekir. Ayakta veya oturduğu yerde uyuyan kimse, uyanıp da bu organında bir yaşlık görse, bakılır: Eğer bu yaşlığın meni olduğuna kanaati varsa veya uyumadan önce bu organı hareketsiz bir halde idi ise, gusletmesi gerekir. Fakat böyle bir kanaati yoksa ve tenasül organı da önceden uyanık durumda idi ise, gusletmesi gerekmez. Bulunan yaşlığın mezi olduğuna hükmedilir. Çünkü organın uyanık olması, mezinin çıkmasına sebep olur.

Sarhoş veya bayılmış olan bir kimse uykusundan uyanıp da kendisinde meni bulacak olsa, gusletmesi gerekir. Mezi bulacak olsa yıkanması gerekmez.

İdrarını yaparken, tenasül organı uyanık olduğu halde meni gelse, yıkanması gerekir. Organ uyanık olmayınca; gusletmek gerekmez, çünkü uyanıklık şehvetin bulunmasına delildir.

Bir erkek veya bir kadın rüyada ihtilam olsa da, meni dışarıya çıkmış olmasa, yıkanmak gerekmez. İmam Muhammed'e göre, böyle bir kadının ihtiyat olarak yıkanması gerekir. Çünkü kadından çıkacak bir sıvının yine ona dönmesi ihtimali vardır.

İhtilam olan veya cinsel ilişkide bulunan bir kimse, idrarını yapmadan veya çokça yürümeden veya yatıp uyumadan yıkansa da sonra kendisinden meninin arta kalan kısmı çıkacak olsa, ikinci kez yıkanması gerekir. Fakat idrarını yaptıktan veya epeyce yürüdükten veya uyuduktan sonra şehvetsiz olarak gelecek meni guslü gerektirmez.

Çünkü bu durumda o meni, yerinden, şehvet olmaksızın ayrılmış bulunur. Yine bir kadından, yıkandıktan sonra, kocasının menisi çıkacak olsa, tekrar gusletmesi gerekmez.

Bir yatakta yatıp uyuyan iki kimse, uyandıkları zaman ihtilam olduklarını hatırlamayıp yatakta meni gibi bir yaşlık görseler veya kurumuş meni görüp de o yatakta kendilerinden önce başka bir kimse yatmış olsa bu durumda meninin kime ait olduğu bilinmese, her ikisinin de ihtiyaten yıkanması gerekir.

Şehvet olmayıp da dövülmeden, ağır bir yük kaldırmadan ve yüksek bir yerden düşmeden dolayı meni gelmesiyle gusül gerekmez.

(İmam Şafi'ye göre bu hallerde de gusül gerekir.)

Yerinden şehvetle ayrılan bir meni, beden dışına veya dış hükmünde olan yere çıkmadıkça gusül gerekmez.

Bakire bir kızın bekaretini yok etmemek sureti ile yapılan bir ilişkide meni gelmeyince gusül gerekmez; çünkü bekaret, sünnet yerine kadar duhule engel olmuş demektir.

Cünüblük, hayız veya nefselik (loğusalık) halinde iken, gayrimüslim bir kadın veya gayrimüslim bir erkek ihtida etse, gusletmesi farz olur. Hayız veya nefseliği son bulmuş olsa da yıkanmamış bulunsa, yine gusül gerekir. Fakat yıkanmış bulunan veya henüz cünüplük, hayız ve nefselik haline düşmemiş olan erkek veya kadın gayrimüslim ihtida etse, yıkanması mendub olur.

Guslün Sünnetleri

Guslün başlıca sünnetleri şunlardır:

Gusle niyet ederek, besmele çekerek ve misvak kullanarak başlamak. Bu niyet guslün sıhhati için şart değildir. Sevabı vardır. Temizliğin bir ibadet sayılması için bir sebeptir.

(Maliki ve Şafi'lere göre, gusülde niyet farzdır. Hanbelîlere göre de bu niyet guslün sıhhatinin şartıdır. Durum böyle olunca, ihtilafdan kurtulmak için guslederken abdestsizliği gidermeyi ve namaz gibi bir ibadetin yerine getirilmesini hatırlamalıdır.)

Gusülde önce elleri, sonra oyluk yerlerini yıkamak. Eğer bedende meni gibi bir pislik varsa onu gidermek.

Gusülden önce, sünnet üzere abdest almak. Bir kap içinde veya toprak üzerinde yıkanıldığı zaman ayakları yıkamayı sona bırakmalıdır.

Abdest aldıktan sonra önce üç kez başa, sonra üç kez sağ omuza, sonra üç kez sol omuza su dökmek. Her su döktükçe, beden iyice ıslansın diye, bedeni iyice oğuşturmak. Bir kap içinde veya toprak üzerinde yıkanılıyorsa, çıkarken önce sağ ayağını, sonra sol ayağını yıkamak.

(İmam Malik ve İmam Ebu Yusuf'dan bir rivayete göre, gusül yaparken bedeni ovalamak farzdır.)

Gusül yaparken fazla su harcamamak ve çok kısıntı da yapmamak.

Kimsenin görmeyeceği bir yerde yıkanmak. Eğer erkekler erkekler arasında, kadınlar da kadınlar arasında bulunurlar da yıkanmak için تنها bir yer bulamazlarsa, bir köşeye çekilip avret mahallerini bir peştemal ile örtterek yıkanır. Avret yerlerini açmaları caiz olmaz. Erkeklerin veya kadınlarla erkeklerin arasında bulunan kadınların da bunlar arasında yıkanmaları caiz değildir. Bu durumda teyemmüm ederek namazlarını kılmaları uygundur. Çünkü hükmen su bulunmamış demektir.

Yine gerek erkekler ve gerekse kadınlar kendi cinsleri arasında yıkanmak için bir peştemal veya benzeri bir örtü bulamazlarsa ve böylece avret yerlerini açmak mecburiyetinde kalırlarsa teyemmüm ile kılarlar. Sonra تنها bir yer veya bir peştemal bulunca gusledip teyemmüm ile kılmış oldukları namazları iade ederler. Hamamlarda bu örtünme işine çok dikkat etmelidir.

Tenha bir yerde yıkanıldığı zaman, yine avret yerini açık bulundurmamak. Açık bulundurulursa kible yönüne dönmek.

Guslederken konuşmamak.

Gusülden sonra elbiseyi giyerken çabukça örtünüvermek.

Gusülden sonra bedeni bir havlu veya bir mendil ile silmek.

Bir kimse bir akar suya veya bir havuza dalsa veya yağmur altında durup bütün vücudu ılsansa, ağzına ve burnuna su vermek halinde, gusül farzietini yerine getirmiş olur. Bu durumda organlarını kımıldatır veya su içinde biraz beklerse, sünneti yerine getirmiş sayılır.

Yukarıda sıralanan sünnetlere uygun bulunmayan bir gusül, guslün edeblerine uygun düşmemiş ve kerahetten de kurtulmamış olur.

Abdestte sayılan edebler, gusülde de aynen uyulması gereken edeblerdir. Ancak guslederken kibleye doğru durulmaz. Avret yerleri peştemal ile örtülü ise kibleye dönülebilir.

Abdestte mekruh olan şeyler, gusülde de mekruhtur. Bir de gusülde dua okumak mekruhtur. Yine gusülde bir organdan su damlarken onu alıp diğer organı yere düşmeyen bu su ile yıkamak caizdir; çünkü gusülde bütün beden bir organ sayılır. Abdestte bunu yapmak caiz değildir.

Guslün Vasıfları

Daha önce de açıklandığı gibi, cünüblükten, hayız ve nifas kanlarından kesilişinden dolayı gusletmek farzdır. Bu farzın dışında bazı hallerde gusletmek sünnet veya müstahabdır. Bunların başlıcaları şunlardır:

- 1) Cuma ve iki bayram namazları için gusletmek.
 - 2) Hac ve umrede ihrama girerken ve Arefe günü vakfe yapmak için yıkanmak (gusletmek).
 - 3) Medine-i Münevvere ile Mekke-i Mükerreme'ye girmek için yıkanmak.
 - 4) Müzdelife ve Mina'da bulunmak için yıkanmak.
 - 5) Günahdan tevbe için yıkanmak.
 - 6) Güneş ve ay tutulması halleri ile yağmur duasında bulunmak için yıkanmak.
 - 7) Kan aldirmek ve ölü yıkamak için gusletmek müstahab olduğu gibi, baygınlıktan sonra ayılan kimsenin yıkanması da müstahabdır.
 - 8) Yolculuktan dönenin ve yeni elbise giyecek kimsenin yıkanması.
 - 9) İnsanların toplanacağı bir yerde bulunmak için yıkanmak.
 - 10) İstihaze (illet kanından) kurtulan kadının yıkanması.
 - 11) Cünüblüğünün hemen arkasından hayız (adet) görmeye başlayan bir kadın, isterse, cünüblüğü için yıkanır, isterse yıkanmasını adetin sona ermesine bırakır.
 - 12) Her cinsel ilişki için yıkanmak. Zevcesi ile cinsel ilişkide bulunan kimse, henüz yıkanmadan tekrar ilişkide bulunabilir. Fakat bu arada yıkanması veya abdest alması mendubdur.
 - 13) Henüz namaz vakti gelmeden yıkanmak. Çünkü namaz vaktine kadar cünüb bir kimsenin yıkanmayı geciktirmesi günah sayılmaz; fakat daha önce yıkanmanın fazileti vardır.
- Sünnet ve müstahab olan gusüller, sadece hürmet ve temizlik için yapılır. Bu kısım müstahab ve sünnet olan yıkanmalarda ağıza ve buruna su çekmek mecburiyeti yoktur.

Gusül Etmesi Farz Olanlara Haram veya Mekruh Olan Şeyler

Üzerlerine gusül farz olanlara, gusletmeden önce haram olan şeyler şunlardır:

- 1) Namaz kılmak. Bir ayet olsa bile, Kur'an niyeti ile Kur'an okumak. Hamd ve dua ile ilgili ayetleri, dua ve zikir niyeti ile okumak caizdir. Cünüb veya adet halinde olan bir kadının dua niyeti ile Fatiha Suresini okuması caizdir. Yine bu durumda olan kimsenin çocuklara Kur'an ayetlerini kelime kelime öğretmesi de caizdir. Şehadet kelimesini söylemek, tesbih ve tekbir getirmek yine caizdir.
- 2) Kur'an-ı Kerime, bir veya yarım ayet olsa bile, el sürmek ve Mushaf-ı Şerif'i tutmak haramdır. Ancak Kur'an'a yapıştırılmamış olan bir kılıf, bir mahfaza ve sandık içinde onu taşımak ve onu dış taraftan tutmak caizdir.

3) Kâbe'yi tavaf etmek ve bir zorunluk olmadığı halde bir mescide girmek veya içinden geçmek. Fakat zaruret hali olursa, geçilebilir. Bir kimsenin evinin kapısı, mescidin içine doğru açılsa ve evine girip yıkanmak için mescit içinden geçmek zorunda kalsa, o kimse mescit içinden geçerek evine girer ve yıkanır. Bu bir mecburiyet halidir. Mescit içinde uyurken ihtilam olan kimse, dışarıya çıkmak için teyemmüm eder; fakat bu teyemmüm ile Kur'an okuyamaz, namaz da kılamaz.

4) Üzerinde ayeti kerime yazılı bulunan bir levhayı veya bir parayı el ile tutmak. Üzerlerine gusül gerekli olanların yıkanmadan önce yapmaları Mekruh olan şeyler şunlardır:

a) Din kitaplarından herhangi birini el ile tutup okumak.

b) El ve ağız yıkamadan yiyip içmek.

El ile tutmayıp yer üzerinde bulunan bir sayfaya veya bir levhaya Kur'an'dan yazı yazmak. Bu da İmam Muhammed'e göre mekruhtur.

Cünüb ile hayız ve nifas halinde bulunanların Kur'an-ı Kerim'e bakmaları mekruh değildir. Bu, el ile tutmak hükmünde değildir.

(İmam Malik'e göre, Cünüb olan kimse, Kur'an okuyamazsa da hayız halinde olan kadın okuyabilir; çünkü cünüb olan kimse hemen yıkanabilir. Fakat adetli ise, adet müddeti dolmadan yıkanamadığı için özürlü sayılır.)